

стрімкий розвиток таких компаній та глобалізаційні процеси, що мають місце у сучасному міжнародному співтоваристві ставлять питання про перегляд правового статусу ТНК, а також про те, щоб поставити ТНК в один ряд з державами, міжнародними міжурядовими організаціями, націями та народами, що борються за незалежність, як традиційними суб'єктами міжнародного права. Також різноманітність наукових поглядів на це питання повинна ініціювати додаткову зацікавленість правовим статусом ТНК серед студентів та молодих дослідників.

Література:

1. Градобитова Л. Д., Исаченко Т. М. Транснациональные корпорации в современных международных экономических отношениях. М., «Анкил», 2002. – С. 16-18.
2. Губайдуллина Ф. Прямые иностранные инвестиции, деятельность ТНК и глобализация. – Мировая экономика и международные отношения. – 2003., № 2. – С. 31-33.
3. Экономика транснациональной компании: Учеб. пособие для вузов / А. И. Михайлушкин, П. Д. Шимко. – М.: Высш. шк., 2005. – С. 24.
4. Лукашук И. И. Международное право. Общая часть: учебник для студентов юридических факультетов и вузов. – Изд. 3-е, перераб. и доп. – М.: Волтерс Клувер, 2005. – С. 41-48.

Нестерук О. В.

студент, Національний університет «Одеська юридична академія»

ДЕМІЛІТАРИЗОВАНІ ТА НЕЙТРАЛІЗОВАНІ ТЕРИТОРІЇ

На протязі останнього століття світова точка зору стосовно політичної, і зокрема мирної ситуації в світі досить змінилась. Істотні зміни в системі поглядів на проблеми війни та миру спричинені тенденцією до цілісності глобалізованого світу. Кожна розвинена держава прагне досягати своїх цілей законним шляхом, зокрема не вдаватись до таких категоричних методів, як насильство і війна. Поворот до без'ядерного, ненасильницького світу неможливий без послідовної реалізації демілітаризації. Тобто для досягнення таких цілей просто необхідним є створення демілітаризованих та нейтралізованих територій. Світове співтовариство розглядало нейтралізацію та демілітаризацію як свідчення миролюбного зовнішньопо-

літичного курсу держави. В цій якості вони починають постійно фігурувати в документах найвпливовіших міжнародних організацій, зокрема ООН, міжнародних конференцій, починаючи зі спеціальної Міжнародної конференції зі взаємозв'язку між роззброєнням і розвитком під егідою ООН (серпень-вересень 1987 року).

Демілітаризація в самому широкому змісті розуміється заборона на проведення спеціальних військових заходів на певній (демлітаризованій) території.

Відповідно до ст. 60 Додаткового протоколу I 1977 до Женевських конвенцій про захист жертв війни від 12. VIII 1949, який стосується захисту жертв збройних конфліктів міжнародного характеру, сторонам, що перебувають у збройному конфлікті, заборонено поширювати воєнні операції на зони, яким вони за угодою надали статус демілітаризованих.

Демілітаризація може бути обмеженою (частковою) і повною. Обмежена демілітаризація, це коли держава зобов'язується не будувати нових укріплень, маючи право зберігати старі, і не збільшувати чисельність військ на даній території. При повній демілітаризації держава зобов'язується ліквідувати всі військові споруди і вивести всі війська з демілітаризованої території.

Під нейтралізацією розуміється заборона вести військові дії на певній території або використовувати її в якості бази для воєнних дій. На нейтралізованій території забороняється будь-яке військове будівництво.

Не слід змішувати поняття нейтралітету та нейтралізованої території. Нейтралітет – це зобов'язання держави, в той час як нейтралізації піддаються частині державної території та інші території.

У практиці міжнародних відносин демілітаризації і нейтралізації піддавалися прикордонні зони, міжнародні протоки і канали, острови, а також окремі міста.

Так, відповідно до Угоди між США і Великобританією від 28-29 квітня 1817 демілітаризована прикордонна зона була встановлена на Великих озерах, по яких проходить державний кордон США і Канади. Угодою між Швецією та Норвегією від 26 жовтня 1905 створювалося по обидві сторони їх державного кордону демілітаризовані і нейтралізовані зони шириною близько 25 км.

Зазвичай прикордонні демілітаризовані зони встановлюються рівної ширини по обидва боки кордону, але відомі й інші випадки. Так, на підставі ст. 42-44 і ст. 180 Версальського договору 1919 р. була створена демілітаризована зона лише на території Німеччини шириною 50 км на схід від Рейну з метою попередження німецької агресії.

Питання про демілітаризацію кордонів був предметом розгляду у Лізі Націй. У 1923 р. при обговоренні проекту договору про взаємну допомогу представник Великобританії запропонував створити під егідою Ліги Націй демілітаризовані зони на кордонах всіх держав – учасників договору з метою запобігти агресії і полегшити її визначення. Однак проект договору про взаємну допомогу лише рекомендувала встановити такі зони. Женевський протокол про мирне вирішення міжнародних суперечок 1924 також рекомендував створювати такі зони. Аналогічні рекомендації були зроблені Лігою Націй в 1928 р.

Після Другої світової війни встановлення нейтральних зон передбачалося угодами: між Єгиптом і Ізраїлем від 24 лютого 1949, Сирією та Ізраїлем від 20 червня 1949, Йорданією та Ізраїлем від 3 квітня 1949. Подібні ж зони були встановлені відповідно до Угоди про перемир'я в Кореї від 27 червня 1953 р. і Женевських угод про припинення воєнних дій у В'єтнамі від 21 липня 1954

Також демілітаризації і нейтралізації неодноразово піддавалися міжнародні водні шляхи, такі як протоки і канали, з метою забезпечити свободу і безпеку судноплавства по них. За Договором між Аргентиною і Чилі від 23 липня 1881 нейтралізованим назавжди була оголошена Магелланова протока. У ній заборонялося також створювати військові укріплення, які могли б перешкодити свободі судноплавства. За Лозаннської конвенції 1923 демілітаризованими були оголошені Чорноморські протоки аж до 1936 р., коли режим проток був змінений конвенцією, підписаною в Монтре.

Відповідно до Константинопольської конвенції 1888 р. Суецький канал вважається нейтралізованим, оскільки він по суті вилучається з театру військових дій.

Відповідно до Договору між США і Панамою 1977 р. Панамський канал як міжнародний транзитний водний шлях є постійно нейтралізованим.

Демілітаризації і нейтралізації піддавалися і окремі острови, що мають велике міжнародне і стратегічне значення, зокрема Аландські острови і острів Шпіцберген.

Питання про демілітаризацію Аландських островів має велику історію, яка починається з 1856 р., коли острова вперше були демілітаризовані. В даний час Аландські острови повністю демілітаризований на підставі Мирного договору між СРСР і Фінляндією, укладеного в 1947 р. У зв'язку з цим цікаво відзначити, що від осіб, які постійно проживають на островах, не вимагають відбування військової повинності. Замість цього вони можуть вступати на лоцманську або маякову службу або в інші цивільні органи Аландських островів.

В кінці 50-х років питання про демілітаризацію і нейтралізацією вільних міст виник у зв'язку з німецькою проблемою. Зважаючи на специфічні обставини, які склалися в Берліні після Другої світової війни, в 1958 р. було утворене демілітаризоване і нейтралізоване вільне місто Західний Берлін.

Характерним прикладом демілітаризованої зони є Антарктика, яка згідно зі ст. 1 Договору про Антарктику 1959 використовується тільки в мирних цілях. Забороняються, зокрема, будь-які заходи військового характеру, такі як створення військових баз і укріплень, проведення військових маневрів, а також випробування будь-яких видів зброї.

Виключно важливий вид демілітаризованих і нейтралізованих зон відображений у міжнародних договорах про створення так званих без'ядерних зон у різних районах світу.

Без'ядерна зона є частково демілітаризована, оскільки на її території ні в якому разі не повинно бути ядерної зброї і установок для його обслуговування. З цією метою держави, що входять в без'ядерну зону, беруть на себе зобов'язання не виробляти, не ввозити для власних цілей і не дозволяти розміщення на своїй території ядерної зброї всіх типів, а також установок для його обслуговування.

Отже, демілітаризована територія – це територія, відносно якої держави прийняли міжнародне зобов'язання скоротити або взагалі не розташовувати в її межах військові укріплення і споруди, нейтралізована територія – це територія, яку забороняється використовувати як театр військових дій.